

***„Válsághelyzetek hatása a
pénzügyi és a rendvédelmi
szektorra”***

Tanulmánykötet

2022

*„Válsághelyzetek hatása a pénzügyi és a
rendvédelmi szektorra”*

Tanulmánykötet

Dr. Szendi Antal 60. születésnapjára

Kézirat lezárva: 2022.

Kiadja:
a Magyar Rendészettudományi Társaság
Vám- és Pénzügyőri Tagozata

Szerkesztette:
Szabó Andrea
Zsámbokiné Ficskovszky Ágnes

Felelős kiadó:
Szabó Andrea

ISBN: 978-615-6456-05-2

A mű szerzői jogilag védett. Minden jog, így különösen a sokszorosítás, terjesztés és fordítás joga fenntartva. A mű a kiadó írásbeli hozzájárulása nélkül részeiben sem reprodukálható, elektronikus rendszerek felhasználásával nem dolgozható fel, azokban nem tárolható, azokkal nem sokszorosítható és nem terjeszthető.

Tartalomjegyzék

Szerzők	8
Lektorok	10
Előszó és köszöntő!	12
Baráti köszöntések	14
Tanulmányok	24
Balázs Zsolt - Csaba Zágon - Nagy Klaudia: Válságkezelés az adó- és pénzügyi nyomozásban – a Covid19 világjárványra adott válaszok.....	26
Bogotyán Róbert Lajos: A felderítő tevékenység kiemelt szerepe a büntetés-végrehajtási intézetekben a Covid19 humánjárvány idején	40
Borzán Anita - Szekeres Bernadett: Gazdaságvédelem: számviteli értékelés szerepe a világjárvány hatásainak kezelésében.....	50
Czene-Polgár Viktória: Az óra körbe jár, de a forint marad – pénzügyi válságok és megoldási kísérletek 1892-től 1947-ig	62
Czenczer Orsolya: A koronavírus okozta válsághelyzet hatása a büntetés-végrehajtásra – rövid kitekintés	74
Erdős Ákos: Egyes „jövedéki drogok” iránti kereslet alakulása Magyarországon a Covid19 járvány első időszakában	82
Halasi Nóra: Az élelmiszerfogyasztás tendenciái az Észak-alföldi régióban.....	94
Lippai Zsolt - Csatári Károly: A budapesti Gozsdu-udvar rendezvényei biztosításának magán és közbiztonsági aspektusai	108
Magasvári Adrienn: A pénzügyőri szolgálat utánpótlásának kihívásai	124
Nagy Zoltán András: A lezárások kriminogén veszélyei.....	138
Pajor Andrea: Válság-adó-válságadó	150
Potoczki Zoltán: Válságadók az orosz-ukrán konfliktus tükrében.....	160
Suba László: Egy kommunikációs csatorna reneszánsza: Az újra „feltalált” telefon	170
Szabó Andrea: Rendvédelmi szervből központi hivatal – elemzés a jogszabályok tükrében	176
Zsámbokiné Ficskovszky Ágnes: A járványok elleni védekezésben használt leggyakoribb védőeszközök tarifális besorolása, különös tekintettel a Covid19-re	186

Szerzők

- Balázs Zsolt, dr., mesteroktató,
pénzügyőr ezredes,
Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
Vám- és Pénzügyőri Tanszék,
balazs.zsolt@uni-nke.hu
- Bogotyán Róbert, dr., mb. tanszékvezető,
bv. ezredes,
Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
Büntetés-végrehajtási Tanszék,
bogotyán.robort@uni-nke.hu
- Borzán Anita, Dr., PhD, egyetemi docens,
Budapesti Gazdasági Egyetem Pénzügyi és Számviteli Kar,
Számviteli Tanszék,
borzán.anita@uni-bge.hu
- Czenczer Orsolya, Dr., PhD, egyetemi docens, tudományos főmunkatárs,
bv. alezredes,
Nemzeti Közszerológálati Egyetem, Rendészettudományi Kar,
Büntetés-végrehajtási Tanszék,
czenczer.orsolya@uni-nke.hu
- Czene-Polgar Viktória, Dr., PhD., tanársegéd,
Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
Vám- és Pénzügyőri Tanszék
czene-polgar.viktoria@uni-nke.hu
- Csaba Zágón, Dr., PhD., adjunktus,
pénzügyőr alezredes,
Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
Vám- és Pénzügyőri Tanszék
csaba.zagon@uni-nke.hu
- Csatári Károly, kapitányságvezető-helyettes,
rendőr alezredes,
Budapesti Rendőr-főkapitányság, VII. kerületi Rendőrkapitányság,
CsatariKa@budapest.police.hu
- Erdős Ákos, tanársegéd,
pénzügyőr őrnagy
Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
Vám- és Pénzügyőri Tanszék
erdos.akos@uni-nke.hu
- Halasi Nóra, kockázatkezelési referens,
Nemzeti Adó- és Vámhivatal Hajdú-Bihar Megyei Adó- és Vámigazgatósága,
Kockázatkezelési Osztály,
halasi.nora@nav.gov.hu
- Lippai Zsolt, mesteroktató
rendőr alezredes,
Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
Magánbiztonsági és Önkormányzati Rendészeti Tanszék,
doktori hallgató, Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Doktori Iskola,
lippai.zsolt@uni-nke.hu

- ▶ Magasvári Adrienn, tanársegéd,
 pénzügyőr alezredes,
 Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
 Vám- és Pénzügyőri Tanszék
magasvari.adrienn@uni-nke.hu
- ▶ Nagy Klaudia,
 pénzügyőr főhadnagy,
 NAV Bűnügyi Főigazgatóság
- ▶ Nagy Zoltán András, Dr., PhD., egyetemi docens,
 Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
 Gazdaságvédelmi-, Kiberbűnözés Elleni Tanszék.
nagy.zoltan.andras@uni-nke.hu
- ▶ Pajor Andrea, dr., mesteroktató,
 Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
 Vám- és Pénzügyőri Tanszék
pajor.andrea@uni-nke.hu
- ▶ Potoczki Zoltán dr., mesteroktató
 pénzügyőr alezredes,
 Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
 Vám- és Pénzügyőri Tanszék
potoczki.zoltan@uni-nke.hu
- ▶ Suba László, dr., tanársegéd,
 pénzügyőr alezredes,
 Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
 Vám- és Pénzügyőri Tanszék
suba.laszlo@nav.gov.hu
- ▶ Szabó Andrea, Dr., PhD, tanszékvezető egyetemi docens,
 pénzügyőr ezredes,
 Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
 Vám- és Pénzügyőri Tanszék
szabo.andrea@uni-nke.hu
- ▶ Szekeres Bernadett, Dr., PhD, egyetemi adjunktus,
 Eötvös Loránd Tudományegyetem,
 Gazdálkodástudományi Intézet,
szekeres.bernadett@gtk.elte.hu
- ▶ Zsámbokiné dr. Ficskovszky Ágnes, mesteroktató,
 pénzügyőr alezredes,
 Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
 Vám- és Pénzügyőri Tanszék
zsambokine.ficskovszky.agnes@uni-nke.hu

Lektorok

- Magasvári Adrienn, tanársegéd,
pénzügyőr alezredes,
Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
Vám- és Pénzügyőri Tanszék
magasvari.adrienn@uni-nke.hu
- Molnár Katalin, Dr., PhD., egyetemi docens,
Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
Magatartástudományi Tanszék,
molnar.katalin@uni-nke.hu
- Nábrádi András, Dr., PhD., egyetemi tanár,
Debreceni Egyetem, Gazdaságtudományi Kar
nabradi.andras@econ.unideb.hu
- Németh Zsolt, Dr., PhD, egyetemi docens,
Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
Kriminológiai Tanszék,
kriminologus@gmail.com
- Pallo József, Dr., PhD, habilitált egyetemi docens,
bv. ezredes, főtanácsos,
Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
Tudományos dékánhelyettes,
pallo.jozsef@uni-nke.hu
- Szabó Andrea, Dr., PhD., tanszékvezető egyetemi docens,
pénzügyőr ezredes,
Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
Vám- és Pénzügyőri Tanszék
szabo.andrea@uni-nke.hu
- Szendrei Ferenc, Dr., Ph.D., tanszékvezető egyetemi docens,
rendőr ezredes, rendőrségi főtanácsos,
Nemzeti Közszerológálati Egyetem Rendészettudományi Kar,
Bűnügyi, Gazdaságvédelmi és Kiberbűnözés Elleni Tanszék
szendrei.ferenc@uni-nke.hu
- Szlifka Gábor, Dr., PhD.,ellenőrzési igazgatóhelyettes
NAV Pest megyei Adó- és Vámigazgatóság
szlifka.gabor@nav.gov.hu
- Vágó Zoltán dr., főosztályvezető
bv. ezredes,
BVOP Felderítési Főosztály
- Vörös Géza, Dr. PhD., történész, levéltáros, főosztályvezető
Állambiztonsági Szolgáltatok Történeti Levéltára
voros.geza@abtl.hu
- Zsitnyánszky Lilla, okl. vámszakértő

Nagy Zoltán András*: A lezárások kriminogén veszélyei

Absztrakt

A Covid19 járvány miatt elrendelt karantén próbára tette a gazdasági, egészségügyi alrendszert, de az egész társadalmat is. A jogszabályok érvényesülése, a gazdaság, kereskedelem, logisztika, egészségügyi és oktatási rendszerek működésének a fenntartása, a növekvő munkanélküliség kezelése, a bezártságból eredő társadalmi konfliktusok megoldására tett kísérletek, más még fel nem tárt ok és körülmény a tapasztalatok sokaságát hozta. Ezeket a tapasztalatokat fel kell dolgozni, elemezni kell minden alrendszerben és ki kell alakítani azokat a gazdasági szükségintézkedéseket, a best practice megoldásokat, jogszabályokat, más protokollokat, szervezeti megoldásokat, amelyek alkalmazhatók, sőt alkalmazni kell a pandémia, a járványok, a bioterrorizmus, a háború, természeti katasztrófák vagy más társadalmat (az egész országot) súlyosan érintő konfliktusok idején. A kriminalitás terén részint a bezártságból eredő családi konfliktusok kiéleződése súlyos következményekkel járhat. Fontos feladat a távoli vagyontárgyak védelme. A megnövekedett számítógép, internet használatból a felhasználók felkészületlensége, gondatlansága miatti áldozattá válás számának a növekedése is valós veszély volt és maradt is. E tanulmány megpróbálja összegyűjteni és felhívni a figyelmet azon kriminogén kockázatokra, amelyek előre láthatók, modellezhetők.

Kulcsszavak: *Pandémia, karantén, bűnözés, internet*

Abstract

The quarantine ordered due to the Covid19 epidemic tested the economic and health subsystem, but also the entire society.

Enforcement of legislation, maintaining the operation of the economy, trade, logistics, health and education systems, dealing with rising unemployment, attempts to resolve social conflicts resulting from confinement, other undiscovered causes and circumstances brought about the multitude of experiences. These experiences must be processed, must be analyzed in each subsystem and the economic emergency measures, best practice solutions, legislation, other protocols, organizational solutions that can be applied and even applied in the event of a pandemic, epidemics, bioterrorism, war, natural disasters or another society (the entire country) must be developed during conflicts involving.

In terms of criminality, the escalation of family conflicts resulting from incarceration can have serious consequences. Protecting remote assets is an important task. The increase in the number of victims due to the unpreparedness and carelessness of users due to increased computer and Internet use was and remains a real danger.

This study tries to collect and draw attention to those criminogenic risks that can be foreseen and modeled.

Keywords: *Pandemic, quarantine, crime, internet*

* Dr. Nagy Zoltán András, egyetemi docens, Nemzeti Közsolgálati Egyetem, Rendészettudományi Kar, Bűnügyi, Gazdaságvédelmi és Kiberbűnözés Elleni Tanszék, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6888-9059>
nagy.zoltan.andras@uni-nke.hu

Bevezetés

Napjainkban megnövekedtek a társadalmakat fenyegető kockázatok, veszélyek, amelyeket a technika – technológia, tudomány fejlődése hoz felszínre, gonosz emberi érdekek és emberi gondatlanságok, az emberrel megszenvedett természeti katasztrófák idézhetnek elő. Bármilyen foka is van a katasztrófáknak, pandémiáknak, védekeznünk kell a képességeink határáig. A védekezés egyik lehetséges módja az egyének mozgásának korlátozása. A 2019-2021-es Covid-pandémia mutatta meg, hogy az emberek mozgásának korlátozása, amely egészen a „Maradj otthon!” parancsáig terjedt, milyen gazdasági-társadalmi-szociológiai sőt kriminogén problémát vetett fel. E felmerült, megtapasztalt problémákból gyűjtöttem ide egy csokorral, azért, hogy apró téglaként, segítsen az ilyen helyzetekre való proaktív felkészülést.

Anyag és módszer

A feldolgozás során a kriminogén kockázatokra, veszélyekre fókuszáltam, bár nyilvánvaló, hogy nem lehet kiragadni ezeket a szituációkat, jogsértéseket, bűncselekményeket abból – a már említett – gazdasági, társadalmi és szociológiai környezetből, amelyek „kitermelik” azokat. Nyilván más szerzők majdan bőséges tere szentelnek a háttér kidolgozására és a megteendő intézkedésekre. Relatíve több az internetes hivatkozás, amely a korlátozások feloldásának idejéhez való közelsége miatt a – sok esetben – a napi fejlemények, intézkedések megtételről tudósított. Már 2019 októberében új típusú vírusról, abban megbetegedett személyekről szóltak a hírek. Magyar katonasportolókat a kínai vuhani játékokról hazatérve, valamilyen új vírus okozta megbetegedésekkel vizsgálták novemberben (URL1, URL2).

A január 25-i Holdújév ünnepek után százezer számra érkeztek kínaiak Európába. Olaszországban 2019 szeptemberig 60 ezer körüli volt a vírus betegségben elhunytak száma. (Modi, Böhm, Ferraro, Stein & Seljak, 2021) Magyarországon márciusban kezdődtek a korlátozások. A Covid19 pandémia miatt elrendelt karantén, kihívások sorozatát jelentette szinte az egész világ számára, a társadalom szinte valamennyi alrendszerének, a gazdaság teljes vertikumának (az alapanyagellátástól a kereskedelemig), az igazgatási, oktatási tevékenység megújításának, a közigazgatás működésének, a kényszeredetten elszigetelt egyének életének.

Iparágak voltak kénytelenek tevékenységüket szüneteltetni, megszüntetni. A turizmus–vendéglátás, a kis-középvállalkozások, a közönség támogatásából működő kulturális intézmények, a fellépésekből élő előadóművészek szenvedték el a legnagyobb veszteségeket. A 2020. évi márciusi lezárásokat követően áprilisában mintegy 73 ezer fő veszítette el állását, közülük 54 ezer fő gazdaságilag inaktívvá és 19 ezer fő munkanélkülivé vált a Központi Statisztikai Hivatal adatai alapján (URL3)

A pandémia¹ idején felgyűlt tapasztalatokat fel kell dolgozni. Elemezni kell, az elrendelt korlátozások társadalmi – gazdasági következményeit, a megalkotott jogszabályok, a gyakorlati intézkedések hatékonyságát, az egyénekre, a közösségekre gyakorolt hatásokat, a rájuk leselkedő és megtapasztalt veszélyeket, kockázatokat, azok kivédésének, csökkentésének módjait, megoldásait, állami és szakmai szervek teendőit.

¹ Járványtani alapfogalmak: (semmelweis.hu. 2019)

Sporadikus – térben és időben elszórtan jelentkezik (pl.: Lyme-kór)

Endémiás - körülírt földrajzi területen tartósan és rendszeresen előfordul (pl.: malária a szub-szaharai Afrikában)

Járványos (epidémiás) - adott területen viszonylag rövid időn belül, nagyobb számban fordul elő (pl.: nyugat-afrikai Ebola-járvány, 2014-15)

Pandémiás - világrészekre vagy az egész Földre kiterjedő járvány (pl.: Spanyolnátha, 1918)

https://semmelweis.hu/nepegeszssegtan/files/2019/03/1819_II_AOKgy01_-Jarvanytan-bevezetes.pdf

[Letöltés ideje: 2022.04.06.]

Mindezek alapján a pandémia, a járványok, a természeti katasztrófák, a bio-terrorizmus (egy-egy pusztító vírus támadó célú elterjesztése), továbbá társadalmat (az egész országot) súlyosan érintő (pl. háborús, polgárháborús, 1956 novembere-decembere Magyarországon) konfliktusok, hosszabb ideig tartó egész országot átfogó tömegzavargás (pl. taxisblokád, 1990 októbere Magyarországon), különösen fegyveres lázadás idején a szükséges döntések gyorsan meghozhatók, a jogszabályok hatályba léptethetők, nincs sem szükség, sem idő a kísérletezgetésekre, mert a társadalmi és gazdasági folyamatok, veszélyek, kockázatok nagyobb része előre látható, modellezhető.

Ez a tanulmány igyekszik egybegyűjteni a társadalmat veszélyeztető cselekményeket, köztük azokat a tipikus bűncselekményeket, amelyek potenciális veszélyeket rejtnek. A téma feldolgozásának módszere az, hogy a visszaélések, veszélyek, kockázatok bemutatását a valós és a virtuális térre különválasztva és konkretizálva teszem meg.

A valóságos térben jelentkező lehetséges kockázatok, veszélyek

Figyelemfelkeltő az, hogy a 2019-2020-as pandémia idején megnövekedett az alkoholfogyasztás világszerte. (URL4) Ez a – kedvezőtlen folyamat – sajnos, szociológiai szempontból teljességgel érthető. Magyarországon emberek ezrei veszítették el munkájukat, jövedelmük lecsökkent, a betegség miatt valós félelem hatotta át a társadalom tagjait. A hozzátartozókért való aggodás miatt – amin nem segített, hogy a médiában óránként bementék a betegek, halottak számát – megnövekedett az alkoholfogyasztás.

Az alkohol és bűnözés oksági kapcsolata nem szorul bizonyításra. Különösen a szűk élettérbe, a hosszú-hosszú napok, hónapok monotonitásába kényszerített, a szülőktől, a nagyszülőktől való elzártságot megélt családokban, ahol a jövedelmek sok esetben csökkentek, továbbá az oktatás átalakítása miatt új technikai eszközök vásárlásába kellett a (a sokszor kevés) megtakarítást felhasználni, majd megtanulni ezen eszközök kezelését a gyermekkel – figyelembe véve a fenti, általános okokat is – ezek mind-mind komoly feszültség forrásai voltak.

A családon belüli erőszak

Nem véletlen az alkoholfogyasztás megnövekedését követően a családon belüli erőszakot említeni elsőként. 2019-ben 392, míg 2020-ban 650 olyan erőszakos bűncselekményt regisztráltak, amellyel családon belül történtek. (URL5) A családon belüli erőszak kriminogén folyamatát minden stációját a Büntető törvénykönyv szankcionálja. A folyamat jellemzően a felek vitájával, egymás sértegetésével, jelen és múltbéli vélt vagy valós hibáinak felhánytorgatásával kezdődik. Rendkívüli lélekromboló, ha mindez a gyerek előtt zajlik.

A veszekedés, vita kimondott olyan tényállítás, ami a sértett becsületét sérti és más személy előtt hangzott el akkor rágalmazás (Btk. 226.§), más jellegű sértegetéssel becsületsértés (Btk. 227.§) is (látensen) megvalósulhat. E magatartások magánindítványra büntetendők és magánvádas eljárásban kell a sértettnek bizonyítani az őt ért sérelmet. A látencia magas számának egyik oka büntetőeljárás szabályai.

A konfliktus a sértett rendszeres vagy tartós háborgatásába léphet át vagy akár a sértett életének, testi épségének fenyegetésével fokozódhat, amely a zaklatásnak (Btk. 222.§) minősíthető. Általában ez is a sértett határozott kívánságára, indítványára büntetendő, de élettárs, házastárs, volt házastárs esetében már közzéadás a bűncselekmény. A bezártság idején ez a sértetti kör a reális. A viták ismétlődése során megalázó és erőszakos cselekmények alakulhatnak ki, a veszekedés további forrása lehet a sértettől történő anyagi javak elvonása. Mindezek már kapcsolati erőszak (Btk. 212/A.§) is minősülhetnek.

Sajnálatosan ez a kriminogén folyamat testi sértés elkövetéséhez vezethet (Btk. 164.§) vagy akár emberölés (Btk. 160.§) tragédiájába torkollhat. A családon belüli erőszak kriminogén folyamatának megállításához – bár léteznek szabályok – de azok alkalmazása nem problémamentes és nem minden esetben vezetnek eredményre. Nyilvánvaló az, ha a családoknak a kijárási korlátozások, a megnehezült életkörülmények közepette kell élniük, az erőszakos cselekményekhez vezető viták, veszekedések nagyobb számmal fordulnak elő.

A sértett által kihívott rendőrjárőr megjelenése az adott pillanatban hatékony lehetőség, viszont kérdés, hogy ez a legjobb megoldás-e, hiszen egy újabb vita kiindulópontja lehet.

A távolságtartás lehetőségét, az anyavédelmi otthonokat még a szigorú lezárások idején is biztosítani szükséges.

Vagyon elleni visszaélések

Magánlaksértések, lopások

A pandémia gyors terjedése, a védelmi eszközök, a gyógyszerek, más eszközök hosszú hónapokon át tartó hiányát az emberek hiszékenységgel, naivitásával, valós félelmével lelketlen elkövetők visszaélve megkíséreltek embereket becsapni, őket meglopni.

Orvosnak vagy a ház, a lakás fertőtlenítését végzőknek kiadva igyekeztek bejutni másokhoz, különösen idős emberekhez, hogy aztán az ott lakókat értéktárgyaiktól megfosszák. Ismertté vált olyan eset is, amikor az elkövetők önkormányzati dolgozóknak kiadva magukat védőeszközök, vírus elleni „csodaszerek” átadása vagy lakások fertőtlenítésének színlelése címén kívántak a gyanútlan (idős) sértett házába bejutni. (URL6)

Ha az elkövetők megtévesztéssel történő bemenetelével befejeződött a cselekmény, akkor az magánlaksértés szabálysértésének (Sztv. 166.§) értékelhető. Ha az elkövető hivatalos személynek adja ki magát, magánlaksértés bűncselekményét valósítja meg (Btk. 221.§ (1) bekezdés).

Ha a lakásban fellelhető dolgokat is eltulajdonítottak, akkor az értékhatártól függetlenül lopás szabálysértésének vagy bűncselekményének minősülhet cselekményük (Sztv. 170.§, Btk. 370.§).

Visszaélések adományokkal

A pandémia idején a társadalmi összefogás sok szép példája is megmutatkozott. Állampolgárok maszkokat varrtak egymásnak, az önkormányzatok egyéni védőeszközöket juttattak lakosaiknak, önkormányzati aktivisták, civilek bevásároltak a jellemzően életkoruk folytán veszélyeztetetteknek, szomszédok főztek egymásnak, civil- és szakmai szervezetek gyümölcsöket, tisztálkodó eszközöket vittek kórházaknak, magánszemélyeknek, autókat adtak kölcsönbe a kórházaknak, ingyen utazhattak a kórházi dolgozók a tömegközlekedési járműveken, adományokat gyűjtöttek a rászorulóknak és más karitatív cselekmények bizonyították a lakosság segítőkészségét. Sajnos az adománygyűjtés nemes szándékával is visszaéltek a lelkiismeretlen elkövetők. A magyar Büntető törvénykönyv a csalás bűncselekményének egyik eseteként rendeli büntetni az adománygyűjtés színlelését (Btk. 373.§)

Távollevő vagyontárgyak elleni bűncselekmény

Az állampolgároknak lehet a lakóhelyétől távol ingatlana, nagyértékű vagyontárgyai. Nyaralók, borospincék, mezőgazdasági és egyéb földek, erdők, továbbá ingóként kisebb-nagyobb hajók horgonyoztak valamely tavi vagy folyami kikötőben, traktorok, más munkagépek álltak egy-egy bérelt helyen.

A pandémia miatti bezártság miatt e vagyontárgyak fizikai védelme is megnehezült, hiszen hónapokig nem volt mód a vagyontárgyak ellenőrzésére, felügyeletére. A rongálások, lopások tipikus szabálysértések, bűncselekmények lehetnek.

Feladatként jelentkezik a távollévő vagyontárgyak védelme az önkormányzatok, rendészeti szervek számára, bevonva a helyben lakó vagy az oda kiköltöző szomszédokat is.

Rémhírterjesztés

Magyarország Kormánya a 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelettel hirdette ki a veszélyhelyzetet az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető tömeges megbetegedést okozó humánjárvány következményeinek elhárítása, a magyar állampolgárok egészségének és életének megóvása érdekében Magyarország egész területére.

A Büntető Törvénykönyv módosítása 2020. március 30-án lépett hatályba, amely a 337.§-ban meghatározott rémhírterjesztés tényállását toldotta meg egy minősített esettel: eszerint „(2) *Aki különleges jogrend idején nagy nyilvánosság előtt olyan valótlan tényt vagy való tényt oly módon elferdítve állít vagy hírszettel, amely alkalmas arra, hogy a védekezés eredményességét akadályozza vagy megghiúsítsa, bűntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.*”

A Büntető Törvénykönyv módosított rendelkezésével szemben alkotmányjogi panaszt nyújtottak be, melyet az Alkotmánybíróság 15/2020 (VII.8.) sz. határozatában bírált el. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy „*a rémhírterjesztés csak szándékosan követhető el. Következésképpen az elkövetőnek tudatában kell lennie annak, hogy cselekményét különleges jogrend idején valósítja meg; hogy az általa állított tény valótlan, vagy a valós tényt jelentősen elferdítette, valamint annak is, hogy állításának közzlése (objektíve) alkalmas arra, hogy a védekezés eredményességét akadályozza vagy megghiúsítsa. Az elkövető szándékának pedig ki kell terjednie a fentiek szerinti tudatos közzlés nagy nyilvánosság előtti elkövetésére. Ha a tudattartama, illetve szándéka bármelyik elemre nem terjed ki, vagy ha az állítás objektíve nem alkalmas arra, hogy a védekezés eredményességét akadályozza vagy megghiúsítsa, a bűncselekmény a büntetőjog szabályai szerint nem valósul meg.*” (ABH 46.pont) (URL7)

A rémhírterjesztéssel összevetve kell a véleménynyilvánítási szabadság határát megvonni. Úgy vélem, hogy ez utóbbit a pandémia és más veszélyhelyzetek idején korlátozni szükséges a védekezés eredményessége miatt.

Kábítószerrel, doppingszerekkel való kereskedés

A bezártság, a jövedelmek kiesése, a nyomasztó hangulat mind-mind okai lehetnek a tiltott szerek felé fordulásnak. A számítógépes hálózatok oldalain, nemcsak a felhasználók által jellemzően Surface-weben,² hanem a Tor-szervereken is, - amely a Darknet része³ - népszerűek a kábítószerrel összefüggő tartalmak. (Bartlet, 2015) A számítástechnikához közelebb álló fiatalok kérdéseikre keresnek válaszokat, osztanak meg a kábítószer-fogyasztással összefüggő tapasztalatokat. A felhasználókat érdeklí szinte minden a (készítéstől a jogi szabályozáson át a drog használatig) a kábítószer kapcsán.

A kábítószerrel, a kábítószer-fogyasztással kapcsolatos Internetes web-oldalak az alábbiak szerint csoportosíthatók:

- A kábítószerekről, doppingszerekről fajtáikról, fogyasztásukról, összetételükről, hatásmechanizmusokról, a jogi, ezen belül a büntetőjogi tilalomról, a fogyasztás megengedhetőségének stb. kérdéséről tipikusan a chat-szobákban, fórum-rovatokban, fájlcserelők chat-es opciójában.

² A kereső-motorok által kereshető, indexálható felület. Az átlag felhasználó ezt érhető el. Az Internet mindössze 4-5%-a.

³ Az Internet „sötét, alvilági oldala”.

- A kábítószer, doppinganyagok népszerűsítéséről (pl. elektronikus hirdetőtáblákon, chat-szobákban, fórum-rovatokban, vagy egyéb web-oldalon pl. cannabis.net, 420group.com),
- A kábítószer előállításának technológiájáról, a hozzá szükséges eszközökről, azok beszerzéséről stb. (pl.nepenthes.lycaenum.org/Drugs/THC/Smoke/dual.html),
- A kábítószer kereskedelemről, rendelésről web-oldalokon (pl. cannabisseeds.biz, worldwideseeds.com), vagy elektronikus levél (e-mail) útján, valamint az ún. chat-szobákban.

E webhelyek népszerűsége kiegyensúlyozatlan, megnehezül társadalmi – gazdasági válságok idején megnövekszik. (Sivadó, 2021) (URL8)

A Büntető Törvénykönyv kábítószerrel összefüggésben számtalan elkövetési magatartást rendel büntetni e körben: (Blaskó, Madai, Pallagi & Schubauer, 2021)

- kábítószer kereskedelem körében a forgalomba hozatal, kereskedés stb. (Btk. 176.§),
- kábítószer birtoklása körében előállítását, megszerzését, tartását, kábítószer transzitolást stb. (Btk. 178.§),
- a kábítószer előállításához szükséges anyagok, felszerelések megszerzése, transzitolása, forgalomba hozatala, mint kábítószer készítésének elősegítése (Btk. 182.§),
- a kábítószer-prekursorok megszerzése, forgalomba hozatala, mint kábítószer-prekuzorral visszaélés (Btk. 183.§),
- pszichoaktív anyagok forgalomba hozatala, kereskedése (Btk. 184.§),
- doppingszerrel visszaélés (Btk. 185.§),
- gyógyszer hamisítása (Btk. 185/A. §),
- egészségügyi termék hamisítása (Btk. 186.§),

Kriminogén veszélyek a virtuális térben

A köz- és felsőoktatásban a digitális oktatásra való átállást meggyorsította a pandémia. Különböző chat-, videóplatformokon tartották el az előadásokat, tanórákat, juttatták el az írásbeli feladatokat és ugyanígy történt a számonkérés írásban, szóban, előre meghatározott feladatok teljesítésével, azok visszaküldésével Interneten, többször postai úton. De a testnevelés órákat is előre felvett videóprogramokkal igyekeztek megtartani, de láttuk, hogy vasalódeszkán is lehet úszásra tanítani a fiatalokat. (URL9)

Érdekes volna e körben is a best practice összegyűjtésére, hiszen nemcsak az esetleges bezártság idején, hanem akár a valós térbeli órákkal kombinálva is lehetne realizálni. Nagyon rövid idő állt rendelkezésére a pedagógusoknak az oktatás átállítására. Több ezer új felhasználó csatlakozott az Internethez, illetve eddigi aktivitását új tevékenységekkel kellett, hogy kiegészítse, új applikációk, programok megismerése, alkalmazása vált szükségessé.

Bevezetőben két fontos megjegyzés:

Az Interneten át megvalósult oktatás még inkább felszínre hozta azokat a társadalmi – gazdasági – szociális különbségeket, amelyek a technikai eszközök megvásárlásában, az Internet elérésében jelen voltak, vannak és sajnos lesznek is előre nem látható ideig. A felhasználók a virtuális térben számtalan veszéllyel kell, hogy szembe nézzenek. A kockázatok forrása a felhasználók felkészületlensége, gondatlansága mellett, az elkövetők tudása. A támadások célpontjai az egyéni felhasználókon túl, a gyenge fizikai és logikai védelemmel rendelkező kis- és középvállalkozások, a kórházak, az oktatási intézmények és a kutatólaboratóriumok.

Nézzünk néhány tipikus támadást:

Wardriving, hacking

Míg a wardriving a wifi-hálózatba, a hacking a számítógépbe, számítógépes hálózatba történő jogosulatlan belépést jelent. A wardriving a népszerű wifi-szolgáltatások ellen irányul ez a támadásfajta. Az elkövető célja más felhasználók wifi-szolgáltatásának ingyenes használata. A wifi-hálózatok, akár számítógép- vagy mobil eszközökhöz kapcsolódik általában egyedi azonosítóval, jelszóval védettek. Több távközlési szolgáltató előfizetési opciójában meghatározott adatmennyiség igénybevételére jogosít a felhasználó előfizetése, amelyet a jogosulatlan felhasználó használ fel.

Wardriving, hacking esetében a számítógép, számítástechnikai rendszer biztonságának megtörésén túl az „elektronikus betörő” bármely bűncselekményt képes lesz elkövetni az adatok és programok ellen (adat- és programmanipulálás -, azok törlése, adatlopás, malware-ek (malicious software-k – kártékony, rosszindulatú programok) feltöltése, felülírása a webtartalomnak stb. (Carr, 2010)

A védett hálózathoz tartozó jelszavak megismerése történhet:

- a felhasználótól ellopott jelszóval, más azonosítóval,
- kódfeltörő programokkal (interneten több ilyen program elérhető),
- brute force módszerrel (a jelszavak erőltetésével, azokkal való próbálkozással),
- a felhasználó által kikapcsolt védelem kihatásával.

A hackinget a magyar Büntető Törvénykönyv is büntetni rendeli (Btk. 423.§ (1) bekezdés). A hackerek támadása irányulhat bármely felhasználó ellen a magánfelhasználóktól, a különböző intézményeken át a kritikus infrastruktúra valamely eleme ellen. Szükséges e számítógépeket, számítástechnikai rendszereket a megfelelő fizikai és logikai védelemmel ellátni, erre áldozni kell.

Phishing (adathalászat)

Az *adathalászat* megoldások rendkívül kifinomultak, szofisztikáltak, a social engineering (Mitnick & Simon, 2002; Bányász, Bóta & Csaba, 2019) legkülönfélébb impostori formái is színesítik adathalászat változatosságát. A felhasználó naivitását kihasználhatja az elkövető, mint udvarló, kérő, informatikus, szerelő, ügynök, aki a helyszínen, továbbá e-mailben, sms-ben, mobiltelehívással próbálja megszerezni a felhasználó belépési azonosítóit, jelszavát. Ennek megszerzése után lép a felhasználó profiljába vagy azon keresztül a számítógépes hálózatba.

Adathalászat módszer az is, amikor az elkövetők pénzügyintézet, önkormányzat, más szolgáltató honlapját lemásolják, majd ennek a hamis oldalnak a linkjét elküldik az e-mailben a mit sem sejtő felhasználónak, akit arra kérnek, biztatnak, hogy lépjen be a csatolt linken, ahol meg kell adnia belépési adatait, amelynek megadása után a hívott oldalon egy hibaüzenet jelenik meg, miszerint „az oldal nem található”, „az oldal átépítés alatt” stb., de a felhasználó adatait már rögzítették.

Az ún. VoIP-csalás (más elnevezéssel vishing-csalás), azaz telefonos csalás is ismert adathalászat módszer. Az elkövetők telefonon hívták az ügyfelet (pl. bank-, illetve hitelkártyáját letiltották), és arra kérik az ügyfelet, hogy aktiválja kártyáját, rendezze a félreértést, akitől elkérnek személyes adatait, sőt kártyájuk adatait is. Ugyanez a módszer az ún. smishing esetében is. Ebben az esetben sms-ben „kérik” az adathalászok az ügyféli személyes adatokat, bankkártya adatokat. Az adathalászat sértettje bárki lehet. Viszont az az ún. ATP-támadásnak sokszor „bevezetője” egy adathalászat támadás, amely a belépési adatok megszerzését követően további, a számítógép, számítógépes hálózat elleni visszaélés várható.

A zsarolóvírusok

Napjaink legveszélyesebb támadása a zsarolóvírus (ransomware) alkalmazása. (Mezei & Nagy, 2017)

Több fajtája már ismert WannaCry, Petya, NotPetya, Jaff, CryptoLocker, de számíthatunk arra, hogy újabb és újabb formái születnek. Lényege abban van, hogy a felhasználó valamely weboldaltól, P2P-programmal (torrenttel), e-mailhez csatolt tömörített vagy alkalmazásfájl (.exe, .com, .bat kiterjesztésű fájlok) kibontásával együtt a zsarolóvírust is telepíti a számítógépére, amely elérhetlenné teszi (letiltkosítja, lekódolja) a felhasználó fájljait, könyvtárát. A titkosítás feloldásáért cserébe – tipikusan – virtuális valutát követelnek. Jellemzően a gyengén védett szerverek a támadások célpontjai, így a kkv-k, kórházak, iskolák és más közintézmények. A kórházak számítógépeit a betegek személyi adatain túl azok kórelőzményeire vonatkozó információk miatt célpont, hiszen zen adatokra mind a diagnózis, mind a terápia során nagyon nagy szükség van. A zsarolóvírus-támadás minősítésére – ha nem is aggálymentesen – a zsarolás tényállása (Btk. 367.§) felhívható, mivel fenyegetés kilátásba helyezésével (bár az már bekövetkezett) pénz követelése történik, amely az elkövetőknek jogtalan haszon, a sértettnek jelent. A támadás elhárításának egyik fontos eszköze a felhasználók felelősségének fokozása, jelesül ismeretlen forrásból származó fájlokat ne nyissanak meg. Ugyanilyen fontos, hogy otthoni készülékeiket a munkahelyen ne használhassák, ami home office esetén az eszközökkel ellátás esetén nem könnyű, de nem megoldhatatlan feladat. Természetesen a – fentebb említett – a hálózatok fizikai és logikai védelme is alapkövetelmény.

A botnet-vírusok támadásra, zsarolásra

A másik rendkívül veszélyes malware-fajta a botnet-vírus (robot network rövidítéséből), amelyek letöltése a zsarolóvíruséhoz hasonlóan történhet. Ebben az esetben a sok tíz- vagy százezer felhasználó által letöltött vírus egy nagy hálózatba kapcsolja a számítógépeket. Az elkövető a sok-sok számítógéppel egyszerre kíván belépni a célzott szerverre, amely nem képes ennyi hívást fogadni, így megbénul a működése. Ezt nevezzük terheléses támadásnak, amelynek többféle formája van. (Goodmann, 2016) A terheléses támadással zsarolás is elkövethető, „terheléses támadást fogsz elszenvedni, ha nem fizetsz” – modern védelmi pénz. A terheléses támadás célpontja tipikusan kritikus infrastruktúra. Egyéni felhasználók ellen nem jellemző.

A clickjacking

A felhasználók túlzott kíváncsiságát, mondjuk ki butaságát használják ki a *clickjacking*-támadók (kattintásos csalók).⁴ Különlegesnek ígért videó-, más tartalom elérhetőségét kínálják megtekintésre. Viszont az odakattintó felhasználót meglepetés éri, mivel a felkínált tartalom nem elérhető, azt törölték stb. Ugyanakkor a felhasználó részletes profilja, posztolásai az elkövetők birtokába került. Jelenleg a kattintásos csalás akkor büntetendő, ha vagyoni kár keletkezik (Btk. 375.§). A virtuális visszaélések elterjedését a felhasználók felesleges feltöltései, dicsekvései is elősegítik. A sértetti önhiba (victim blaming) más bűncselekmények esetében is – sajnos – realitás.

A sértett nem érzékeli a támadásokat

Valós problémát jelent az, hogy az ellenük, sérelmükre elkövetett visszaéléseket, jogsértéseket nem is érzékelik. A felhasználók számítógépüket bekapcsolják és érzékelik, hogy az általa korábban létrehozott fájlok, könyvtárak a helyükön vannak, a videó-, vagy audiokommunikáció

⁴ Közösségi oldalon egy-egy látványos videó megjelenítéséért a videóra kattintást kérik, aztán egy üzenet „pl. a videó nem megjeleníthető” „a videót törölték, eltávolították” stb.

működik, zavartalanul beszélget az általa hívott személlyel, tud keresni a Surface-weben, az e-mailek írhatók, küldhetők és fogadhatók.

Viszont fájljait (pl. intim információit) már egy ismeretlen elkövető „ellopta” (lemásolta, törölte, felülírta stb.), azokat interneten közzétette, a számítógépén folyó kommunikációt lehallgatták, rögzítették, számítógépe része (zombigépként) már része lett egy botnetnek. A hálózatba kapcsolt számítógépe egy célzott szerveret támad vagy zsarol. Nincs tanú, web-kamera, legfeljebb a szolgáltató szervere rögzíti a támadó TC/IP számát. De, ha profi a támadó, akkor VPN-ről, proxy-szerverről támad, amely elleplezi a támadó számítógépének TCP/IP-számát. Sőt újabban az elkövető egy másik személye számítógépét használhatja fel „virtuális valuta bányászatára”. (Simon, 2019)

A valós térben érzékelhető, látható a támadás, a sértett sérülést szenved, vagyontárgyát ellopják, megrongálják. A bűncselekmény elkövetése idején zömében, a helyszínen „face to face” áll egymással szemben elkövető és sértett. A támadás céljából, motívumából végrehajtás eszközéből, módjából következtetni lehet az elkövetőre vagy a profilalkotáshoz nyújt hasznos információkat ezzel segítve az eredményes nyomozást. Gyakorta vannak tanúk, web-kamerafelvételek a valós térben. Számítógépeink, mobil eszközeink védelméről ugyanúgy kell gondoskodnunk, mint bármely más vagyontárgyunk védelméről. Alkalmaznunk azokat az ismert védelmi megoldásokat (tűzfal, jelszóváltoztatások, mobil eszközeink védelme) vagy programokat (vírus-, kémiszoftverirtó), amelyek segítenek abban, hogy ne válhassunk visszaélések sértettjévé. A felhasználónak áldoznia kell arra, hogy számítógépe, mobil eszközei védelmét megteremthesse.

Összegzés

A pandémiákra és más korlátozások, lezárások alkalmazását igénylő veszélyhelyzetekre fel kell készülnünk. A megélt, megtapasztalt megoldásokat modellezni kell más hasonló helyzetekre, akár úgyis, hogy a veszélyhelyzetek változásához adekvát többféle terv előkészítése történjen. Nyilvánvaló, hogy nem egyszerű egy-egy ilyen veszélyhelyzeti terv készítése, nemcsak a veszélyhelyzetek sokfélesége miatt, sőt azok különböző, időben változó súlyossága miatt, hanem – leginkább azért – mert egyszerre szükséges adekvát gazdasági és kereskedelmi (ellátási) tevékenységre, a szociális segítségre, kórházi ellátásra, oktatásra fókuszálni, mindezek mellé jogszabályokat alkotni és rendvédelmi erőket rendelni.

Remélem, e néhány kockázat említésével hozzá tudok járulni ehhez a fontos feladathoz.

Irodalomjegyzék

Tanulmányok, könyvek:

- [1] Ambrus, I. (2021). Digitalizáció és büntetőjog. Wolters Kluwer. Budapest.
<https://doi.org/10.51783/ajt.2022.1.07>
- [2] Bartlet, J. (2015). The Darknet. Windmill Books, London
- [3] Bányász, P., Bóta, B., & Csaba, Z. (2015). A social engineering jelentette veszélyek napjainkban. In: Zsámbokiné Ficskovszky, Á. (szerk.). Biztonság, szolgáltatás, fejlesztés, avagy új irányok a bevételi hatóságok működésében. Magyar Rendészettudományi Társaság Vám- és Pénzügyőri Tagozat. Budapest, pp 12-37.
<https://doi.org/10.37372/mrtvpt.2019.1.1>
- [4] Blaskó, B., Madai, S., Pallagi, A., Polt, P. & Schubauer, L. (2021). Büntetőjog. Különös rész I. Rejtjel Kiadó. Debrecen

- [5] Carr, J. (2010). Cyber Warfare. O'Reilly. pp 141-160.
- [6] Goodman, M. (2016). Future Crimes. Penguin Random House. pp 37-58.
- [7] Mezei K. & Nagy, Z. A. (2017). A zsarolóvírus és a botnet, mint napjaink két legveszélyesebb számítógépes vírusa. Pp 155-163. In: Gaál, Gy. & Hautzinger, Z. (szerk.) Szent Lászlótól a modernkori rendészettudományig. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények XIX. kötet. Pécs
- [8] Mezei, K. (2020). A kiberbűnözés aktuális kihívásai a büntetőjogban. L'Harmattan Kiadó. Budapest. <https://doi.org/10.51783/ajt.2021.4.06>
- [9] Miskolczi, B. & Szathmáry, Z. (2018). Büntetőjogi kérdések az információ korában. HVG-Orac. Budapest, pp146-165.
- [10]Mitnick, K. & Simon, W. (2002). A megtévesztés művészete. Perfect. Budapest
- [11]Modi, C., Böhm, V., Ferraro, S., Stein, G. & Seljak, U. (2021). Estimating COVID-19 mortality in Italy early in the COVID-19 pandemic. Nat Commun. 12(1):2729. <https://doi.org/10.1038/s41467-021-22944-0>
- [12]Nagy, Z. A. (2009). Bűncselekmények számítógépes környezetben. Ad-Librum. Budapest
- [13]Senker, C. (2017). Cybercrime and the Darknet. Arcturus. London
- [14]Simon, B. (2019). A kriptovaluták és a kapcsolódó rendészeti kihívások. pp 169-188. In: Mezei, K. (szerk.) A bűnügyi tudományok és az informatika. PTE ÁJK – MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont. Budapest-Pécs
- [15]Sivadó, M. (2021). A pandémia hatása a kábítószerrel kapcsolatos jelenségekre. Interdiszciplináris Drogszemle. 2(4) pp 95-106.
- [16]<https://drogkutato.hu/drogszemle/a-pandemia-hatasa-a-kabitoszerrel-kapcsolatos-jelensegekre/> Letöltés ideje: 2022.04.14.]

Internetes cikkek:

- [1] URL1 sz.n.: Katonai világljátékok https://hvg.hu/itthon/20200507_katonai_vilagjatekok_vuhan_koronavirus Letöltés ideje: 2022.09.10)
- [2] URL2 <https://m4sport.hu/triatlon/cikk/2020/04/07/toth-tamas-lehetett-az-első-koronavirusos-beteg-magyar-sportolo/>
- [3] Letöltés ideje: 2022.04.14.
- [4] URL3 KSH (2021) - <https://www.ksh.hu/gyorstajekoztatok/#/hu/document/mun2004> Letöltés ideje: 2022.04.14.
- [5] URL4 Pandémia és alkoholizmus (2020) - http://medicalonline.hu/haziorvostan/cikk/pandemia_es_alkoholizmus Letöltés ideje: 2022. 05. 20.
- [6] URL5 Szél Bernadett (2021) - https://hvg.hu/itthon/20210113_szel_bernadett_csaladon_beluli_szexualis_eroszak_orfk_belugyminiszterium Letöltés ideje: 2022. 04.14.
- [7] URL6 ZKNP (2020) - <http://www.zkn.hu/koronavirus-jarvannyal-kapcsolatos-csalasok-megelozese/> Letöltés ideje: 2022.04.14. és <https://hirvilag.hu/article/milliokat-kert-koronavirus-elleni-vakcinakert-egy-siofoki-csalo-4286655>

- [8] URL7 Magyar Közlöny (2020) -
<https://magyarkozlony.hu/dokumentumok/6f3b8e942b9948a826c0e152c9d4652ae7c83a04/megtekintes> Letöltés ideje: 2022.04.14.
- [9] URL8
https://www.emcdda.europa.eu/system/files/attachments/13242/HighlightsEDR2020_HU_Final_web.pdf
- [10]URL9 Tanács, G. (2020) <https://hu.euronews.com/2020/06/13/valoszerutlenfordulatot-vett-a-vasalodeszkas-tornatanar-ugye> Letöltés ideje: 2022.04.14.

Jogsabályok:

- [1] Btk - 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
- [2] Sztv - 2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről

